

зла и искључивања. Одређи живот у оскудици коју производи једна врста самопрецењујуће постисторијске и лажно либералне тотализације која пориче живот, чак и као неподношљивост, било би одрицање свих темељних разлога опстанка, културе, језика, разлике, памћења... свега оног што може бити тло људске етике и живота као највишег добра.

Како бисте дефинисали Ваш лични, песнички "жанр разлике" наиме, жанр који је уписан у Вашу поезију, у њезин дискурс, али је ипак, у полемичком односу са уобичајеним схватањима поезије и њезиним поступцима. Другим речима, шта је то што Вас, према Вашем мишљењу, разликује од савременика - песника?

- Самоинтерпретација је форма аутопоетичке еманципације модерног писања. Али, та врста самосвести није искључиво привилегија модерног доба, нити иронија као њен корективни моменат. Класични песници су познавали техне, као вештину и као поетику, музе су често били прерушени топови самосвести. Песници су углавном двосмислена врста културних ликова. Један Катул је неспорно био просвећен и самосвесни аутор, као што су то били Сервантес и Шекспир и Лаза Костић. Један песнички текст прошлости има важење и у садашњости, без обзира на предметни свет или на упаде идеосфере и предрасуда свога времена. Међутим постоји један вишак, нешто што онемогућава да се један текст прошлости успостави као непокретни културни археолошки предмет. Тај вишак динамизује текст и чини га стално отвореним. Оставља она неодољива и неодлучива питања отвореним, актуелним и битним и за нас као читаоце, и као питаоце. Тим вишком не владају ни најпросвећенији аутори, нити најаутентичнији модерни текстови који калкулишу са вредностима и моментима аутопоетичког или ауторефлексивног. Немогуће је да себе саме држимо за перчин изнад воде. То је слика Минхаузена који нас забавља својим невероватним доживљајима. Утолико је оно што могу рећи о оном што пишем једнако још једном тексту који симулира објаснање разумевања као самопрождирање свог тела или телоса. С друге стране, не бих веровао ни да је поезија производ једне више сфере надређене аутору који је тек медиј. Писање се отвара у својој сложеној зависности и уплетености у језик, у његове знакове и процедуре, у несвесно културе и њене трагове и разлике, међутекстуалне чворове и преплете. Аутор нестаје испод површине океана на коме се мрешкају и набирају трагови једног деловања без онога који је то деловање произвео, али и са дејствима густине воде, деловање струја, притиска, ваздушних струјања. То што могу да опишем као своју разлику јесу својства преузета од језика, јединствени разменски одбир речи за којима посежем, и које на сцену доспевају и против моје воље, слика, тропа, представа, прелома, ритмова, укрштаја, интенција... Текст не остаје тек као запис, али ни као аутономни и самопроизводећи монструм. Он се уписује у мреже културе, у систем, структуре, вредности. Ја као аутор сам тек део завере, поседник фрагмента тапије помоћу које не могу да освојим право на наследство. Тај текст сведочи о свом језику, о дубокој зависности од његових потенција, од искривљења, мисификација, од

потмулих одјека и разговора са смислом, са знањем, са гласовима и звуковима бића и ничега, од фрагмената и гнома, басми и мишљења, од парафраза и преиначења, од муклости и страве, читања и огледања у зденцима прича и предања, и графија прототекстовима књижевности једног језика у настојању и самопорицању....

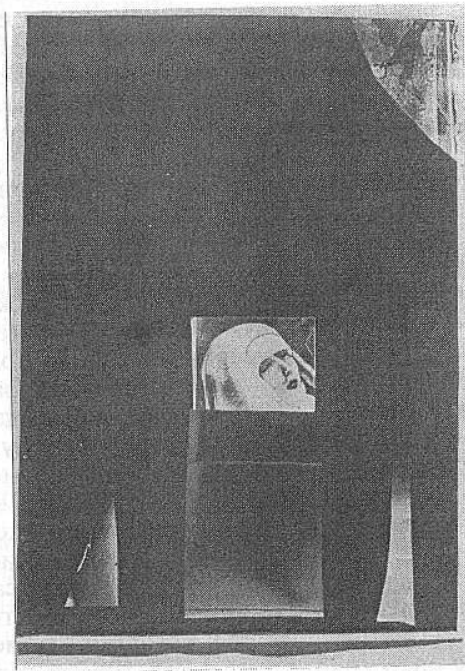
Приликом рада на песми, шта је за Вас пресудније: језик или искуство?

- Језик је искуство. Изван језика свет не постоји. Можда се овај исказ може разумети као осиромашење модалитета постојања, међутим језик је светло бића, његово људско исходиште. Оно неименљиво, оно неизрециво је изван језика, изван представе, изван разумевања. Оно што опажамо или симболички представљамо, оно што се одвија као догађај, као деловање већ је знак, то помоћу језика доспева у искуство, у разумевање, у постојање и постајање. Тако језик, текст, постаје једна врста апсолута, окротног бога који дарује и одузима, одбацује и асимилује... представљајући истовремено интериоризовану и екстериоризовану слику самог човека, његову прозирност и дубину, јасност и загонетност. Оно немогуће и неизрециво као могућност је управо у језику, на његовим бридовима, у његовом срцу. Језик је све и ништа, исто што и смрт, оно са чијих граница се афирмише биће и обмањује, ослобађа и оживљава - његове могућности су и наше могућности, његова етика је и наша етика, његово искуство је и наше искуство, његова смрт је и наша смрт.

Разговарао

Зоран М. Мандић

одмах по престанку бомбардовања Југославије

гордана јанков

Свет се обликује у новим односима, не само политичким, економским, технолошким, него и културним, ти преображаји ће бити основа и задатак мишљења и уметности. Између наивизма технолошких утопија, које по себи неће донети било коју врсту ослобађања појединца и друштава, и мишљења које ће се отвореније суочити са новим формама моћи обликоваће се нови мрачни хоризонт човека на крају века и његових вечно преображаваних химера. Може се учинити да су ова предвиђања превише тамна и да је хоризонт светлији, али историја је препуна тамних предвиђања која су превазишла сва очекивања. И када проповедник вели да ничега на свету нема новог, можемо то узети, не само као доживљај затвореног времена које се не мења у представи библијског човека, него и као парадигматичну слику свог времена.

Постоји једна карактеристична анегдота о прогресу: деветнаести век као доба машинизације и стабилизације мерења времена, увођења ефикасности, контроле и планирања... толико је убрзао проток информација да су послеподневни драматични догађаји на њујоршкој берзи већ сутра производили последице у Лондону, тако да је пропали бизнисмен могао пре доручка да изврши самоубиство. Брзина растаче основе људске природе, она удаљује људе, разара традиционалне облике друштвености и вредности и диктира све већу брзину у доношењу одлука. Аналитичност, иако потпомогнута технологијом, постаје све више симболичка, језичка, надстварна, манипулишући са величинама, бројевима, временом, вредностима... све више искључујући разлику, човека и његов примарни свет. Историја постаје изложена интервенцијама које су последице брзине и редуccionизма, одсуства одговорности које убризгава у људску стварност дух технике. Техника се иронично поиграва са најдубљим контеплативним вредностима људске културе извргавајући их циничким преображајима.

Као илустрација нека послужи уметност зен мајстора који су усавршавали одапињање стреле из стања са предметом тако да је стрела сама налазила циљ, као што га у електронској верзији налазе америчке томахавак ракете остављајући за собом пустош и смрт. С једне стране је трагање за сопственим могућностима, за сабирањем бића и дубинским разумевањем жеље као нечега ометајућег и несавршеног, а с друге је усавршавање моћи и владање другим, излагање другог као објекта жеље и њене атавистичке природе да се преко агресије и уништавања другачијег ослободи страха од смрти. Техника је само налиће људске панике пред временом и пред непремостивим разликама којим оно спашава или поништава човека. Да ли ће крај овог века показати да је пут које је човек изабрао - пут сумрака.

У средњем веку повлашћена класа обрзованих људи је читала. У манастирским скрипторијама, школама, на универзитету. Слична ситуација је била и у српском друштву, а то је подразумевало Двор, манастире и властелу. Читало се гласно, будући да је глас био основни знак присуства, истина се објављивала у својој чулној гласовној форми. Да би смо разумели позицију гласног читања ваља имати на уму чињеницу да је читање у себи било разумевање као тајно, неконтролисано и ненадзирано прихватање и тумачење божјих истина. Попут снова који су у средњем веку били непожељни, са становништва званичне доктрине, као савез са ђаволом, а њихово причање је носило велику опасност за оног ко их прича. Свет је био ограничен на јасне контуре људске улоге у божјем плану.

Читање је у новом веку постало приватна ствар. Унутрашњи разговор, интимност која се екстатично приљубљивала уз тело прича и тело знања. Авантура читања је била авантура нарастајуће личности и њеног самопоуздања да се са својим ја испроба и изложи моћима језика и да у његовој прозирности и тамности нађе темеље своје успостављености.

Све истине су историзоване, оне се обликују према конфигурацији система вредности и система знања, а знање према перспективи које ствара време или друштвеност која осваја и преобликује природу, поредак ствари и идеја. Од асимиловане личности средњег века која се препуштала божјој вољи, до идеја о слободној вољи која се сударала са кривицом, грехом, питањима савести, преко субјективитета и идеје личности која напада концепт савести, кривице, греха и тежи да се у свом откривено стваралачком напону обоготвори, до кризе личности у савременој култури и њене атомизованости, раздробљености и до прихватања света као симулакрума и симулације. Тло се измакло, прво се склонило бог, потом је угрожен човек, да би се на сцени појавиле улоге, игра, али изнад свега моћ која почиње неконтролисано да се распростире и да запоседа сваки микрон простора. Читање се отвара као читање света, а свет се преображава и мења, измичући свом читаоцу и његова судбина постаје комедија историје у којој читалац без бога и без себе лута кроз бескрајни и недовршени виртуелни простор. Знање се гомила и раствара, ствари се умножавају, догађаји се неконтролисано одвијају и сваки је непоновљив и исти наслањајући се на матрицу једног кружења у којем нема ни почетка, ни краја, док се смисао одлаже и предвиђа а разлика се калкулише само као део културе, не личности, не унутрашњег живота, јер он је послојен и изложен медузинском погледу јавног живота, нове друштвености која раствара све без остатка. Аналитичност, рашлањавање је метода која осваја сваки људски гест. Од психијатрије, до социјалних, економских, антрополошких, физикалних, политичких, стратешких... до новца и до паранаучних анализа, све је изложено мерењу и нестајању, све је препуштено знаковима и симболима које различити облици моћи избацују да би свет у његовој изменљивости надгледали и контролисали и мотивисали на сталну промену и кретање у којем само назиремо трептаје корпоскула и таласа, једно виртуелно постојање које се граничи са ништавилом. Читање које се позива на свест, а ту се рачуна са одговорношћу, ма колико било ослоњено на фантазију једне мере, једног принципа, нестало је као што је нестао и читалац који се могао позивати на себе, који се могао позивати на искуство, на памћење, на карактер, на доживљај, на аутентичност....

Страх је стање пренапрегнутости, ишчекивања и уплашености како од непознатог тако и од познатог објекта, предмета или појаве. Суштински везан за људску опрезност, за његово тело и настојање да се заштити, страх се проширује у више форме које постају модуси друштвености и културе. Историја страха је историја културе, људског еманциповања кроз сазнање од страха и сталног произвођења страха у новим облицима. Од сазнања које ослобађа од страха кроз уочавање и рационализовање одређених узрока, до отварања нових регија страха које се у бесконачном свету откривају и избијају из неопажених момената живота. Од физиолошког страха за